

Lidt for lækkert? Smagen af Edens have

Forfattere: Thomas Brahe

Redaktør: Cathrine Terkelsen

Faglige temaer: Æbler, Syndefaldet, Skriveøvelser

Kompetenceområder: Fortolkning, Fremstilling, Bibelske fortællinger



Introduktion:

Syndefaldet. Adam og Eva. Og slangen. Næsten "urbibelske" figurer og symboler, som er overleveret gennem et hav af generationer. Aktiviteten her forsøger at gøre den gamle fortælling endnu mere sanselig for eleverne, ved at de skal smage på æbler og producere tekster - men ikke BARE smage på æbler og producere tekster; de skal forholde sig til æblernes smag, vurdere smagens karakteristisk i forhold til den symbolske betydning (æblet smager godt og sødt) og herefter bruge deres fantasi på at opfinde nye symbolske betydninger for æblet, idet disse fremstilles som tekstproduktioner.

Aktivitet med dialogoplæg og billeder

- 1 Indled med, at eleverne lytter til fortællingen om Adam og Eva. Læs den op, fortæl den eller brug indspillet udgave. Alt efter vurdering kan der bruges en kortere eller længere udgave. Eleverne må ikke vide, at det er æblet, der er i centrum, men skal undervejs gætte, hvilken spiselig råvare der er i centrum. Bud skrives individuelt ned, og siges ikke højt.

"I skal sætte jer rigtig godt til rette. Sæt jer, hvor I vil – på gulvet eller på stolene. Vi skal skruetiden flere tusinde år tilbage. Til engang, hvor verden så helt anderledes ud."

- 2 I plenum drøftes, hvilken spiselig råvare det handler om.

"Ok, nu har I hørt historien. Hvad synes I om den?" -> "Ja, nogle kendte den måske godt i forvejen" -> "Hvor stammer historien mon fra? Ved I det? Ja, den stammer nemlig fra Det Gamle Testamente." -> "Hvorfor blev Adam og Eva sendt ud af Paradiset?" -> "Ja, det var nemlig, fordi Gud straffede dem, fordi de ikke kunne holde nallerne væk fra æblet – men de syntes, det så så lækkert ud" -> "Kender I godt det? Man synes, noget ser så lækkert ud, at man næsten ikke kan lade være med at spise det?" -> "Men jeg har tænkt mig, at vi skal koncentrere os om en helt bestemt råvare i dag – kan I gætte hvilken? Hvad fik I skrevet ned?" -> "Ja, nogle har skrevet slangen... Det kunne det også godt være, for slanger kan man godt spise" -> "Men ja, det er nemlig æblet, vi skal snakke om i dag"

- 3 Vis eleverne billedet af syndefaldet. I plenum diskuteres, hvilken rolle æblet spiller i fortællingen.

Eks. på dialogopbygning (der er her ekstra fokus på det Kristendomsfaglige uden at gå i dybden med Det Gamle Testamente, og dette kan naturligvis skæres ned eller udbygges efter behov. Det vigtige er, at eleverne lærer at forholde sig til æblet på et symbolsk niveau):

"I virkeligheden er det jo lidt underligt – hvorfor skulle det mon lige være et æble, der skabte så mange problemer for Adam og Eva? Kunne det ikke lige så godt have været en helt anden slags råvare?" -> "Ja, et æble er i hvert fald noget, som smager godt. Og hvis vi tænker over det, så er historien om Adam og Eva jo flere tusinde år gammel. Og dengang fandtes der jo ikke lige så mange lækre og fristende råvarer og madvarer, som der gør i dag – og i hvert fald var de sjældnere at støde ind i og sværere at få fat i mange steder. Så et æble var faktisk ganske betydningsfuldt. Det var noget, man fik energi af, og det smagte godt." -> "Man hvad var der så galt i at spise det? Hvorfor var det mon lige præcis et ÆBLE, som Adam og Eva skulle holde sig fra? Hvad var det, de skulle lære, syntes Gud?" -> "Ja, noget med afholdenhed. Askese. At kunne holde sig fra fristelser ind i mellem. Måske at hæve sig over dyrenes instinkter. At civilisere sig – ja, måske. Og at føle skyld, når disse idealer ikke efterleves." -> "Der kan være mange tolkninger af Syndefaldet og de værdier, som kan udledes heraf. Men i hvert fald er æblet for mange blevet et symbol på både fristelse og afholdenhed." -> "Kender I til det – at

man kan føle sig fristet af noget? Og at det måske er bedre at lade være? Ja, der er nemlig også noget med konsekvenser, både for en selv og for andre eller for verden." → "Hvad kan vi kalde det, når der er noget – fx madvarer, eller det kan også være andre mennesker – som vi har et helt særligt forhold til, og som vi synes, at vi skal behandle på en helt bestemt måde – eller helt holde os fra? Ja, det kan vi nemlig kalde 'værdier.'" → "Og sådan er det både i forhold til kristne riter og forskellige madkulturer – folk gør eller spiser eller behandler bestemte ting på bestemte måder, fordi de er opdraget til det eller på anden måde har lært sig det. Folk har værdier, som styrer dem. Og disse værdier udtrykkes bl.a. gennem kulturelle tekster som fx Biblen, kogebøger eller almindelig gængs litteratur og film." → "Men lad os i denne omgang holde os til æblet, for på en eller anden måde er det indblandet i en masse forskellige tekster i vores samfund."

- 4 I plenum brainstormes over, om æblet også indgår i andre religiøse eller litterære tekster, samt hvilken rolle æblet spiller i disse tekster. Se eksempler i den [uddybende](#) tekst.

Eks. på dialogopbygning:

"Kender I andre historier eller fortællinger, hvor der er æbler med?" → "Ja, fx Snehvide, nordisk mytologi, Wilhelm Tell..." → "Hvilken rolle spiller æblerne i de historier/religioner, som I nævner?" "Hvad er æblet symbol på, I disse eksempler?" → "Ja, fx visdom og frugtbarhed i Biblen og ungdom i den nordiske mytologi." "Hvorfor er det mon lige præcis et æble, der får denne betydning? Kunne det ikke have været en banan eller et stykke rugbrød?"

- 5 Alle elever får nu et æble i hånden. Æblet som symbol drøftes.

Eks. på dialogspørgsmål:

"Hvad sker der mon med jer, når I tager en bid af dette æble? Bliver I endnu yngre? Bliver I klogere? Hvorfor/hvorfor ikke? Hvad bliver i så?"

- 6 Drøftelse i plenum af, hvad tro er – og hvilken betydning tro og fortællinger har for vores oplevelse af det, vi spiser – og for vores motivation for overhovedet at spise det?

Eks. på dialogopbygning:

"I dag er der måske ikke så mange, der tror på sådanne religiøse fortællinger – men hvad tror folk så på, når de fx spiser et æble? Hvorfor spiser I æbler?" → "Ja, fx spiser man æbler, fordi man gerne vil være sund og fordi man helst skal spise 6 stykker frugt/grønt om dagen. Eller fordi æbler smager godt og er nemme at have med i madpakken, uden at de bliver dårlige. Eller fordi æbler kan bruges på mange måder – fx både som rå, bagt, stegt, tørret, syltet, presset... Men vi spiser altså primært æbler, fordi vi synes, at de smager godt, og fordi vi ved og tror på, at det er sundt for vores krop at spise dem."

- 7 Øvelse: Eleverne skal skrive en selvvalgt historie om æblet, hvor de giver æblet en særlig symbolsk betydning, som de selv finder på. Hvis de har svært ved at finde på en symbolsk betydning, kan de tage udgangspunkt i en af disse: *Spænding, styrke, varme, held, stolthed, kraft, kærlighed, fare, lykke, visdom...*
- 8 Grupper á 4: Elev 1 læser sin fortælling højt, hvorefter alle tager en bid og forestiller sig, at de nu får de egenskaber, som historien lægger op til. Gør dette en forskel for smagsoplevelsen? Turen fortsætter til elev 2 og så fremdeles. Alt efter alderstrin og klasse kan organiseringen være anderledes. Eleverne kan fx én for én fortælle deres historie for resten af klassen.

Forberedelser

Indkøb af ét æble til hver elev. Skal gemmes i en ikke-gennemsigtig pose, så eleverne ikke med det samme kan gætte, hvilken råvare der skal arbejdes med.

Fortællingen om Adam og Eva - evt. på lydbånd.

Læringsmål

Syndefaldet. Adam og Eva. Og slangen. Næsten "urbibelske" figurer og symboler, som er overleveret gennem hundredvis af generationer. Aktiviteten her forsøger at gøre den gamle fortælling endnu mere sanselig for eleverne, ved at de skal smage på æbler og producere tekster - men ikke BARE smage på æbler og producere tekster; de skal forholde sig til æblernes smag, vurdere smagens karakteristika i forhold til den symbolske betydning (æblet smager godt og sødt) og herefter bruge deres fantasi på at opfinde nye symbolske betydninger for æblet, idet disse fremstilles som tekstproduktioner.

Og fra Fælles Mål sigtes mod i hvert fald følgende færdigheds- og vidensmål (men målene kan sagtens være endnu bredere):

Kristendomskundskab

- kompetenceområdet *Bibelske fortællinger* (efter 6. klasse):

- Eleven kan redegøre for brug af bibelske fortællinger i sprog, kunst og samfund
- Eleven har viden om de bibelske fortællingers udtryk i kulturen før og nu

- kompetenceområdet *Bibelske fortællinger* (efter 9. klasse):

- Eleven kan tolke de bibelske fortællingers betydning i sprog, kunst og samfund

- Eleven har viden om de bibelske fortællingers spor i kulturen i et nutidigt og historisk perspektiv

Dansk

- kompetenceområdet for Fremstilling (efter 6. klasse)

- Eleven kan tilrettelægge processer til fremstilling af faglige produkter alene og i samarbejde med andre
- Eleven kan fremlægge sit produkt for andre

- kompetenceområdet for Fortolkning (efter 6. klasse)

- Eleven har viden om motiv og tema
- Eleven kan vurdere en tekst i lyset af tekstens samtid

- kompetenceområdet for Fremstilling (efter 9. klasse)

- Eleven kan fremstille sammenhængende tekster i forskellige genrer og stilarter
- Eleven kan tilrettelægge proces fra ide til færdigt produkt

- kompetenceområdet for Fortolkning (efter 9. klasse)

- Eleven kan diskutere forskellige fortolkninger af en tekst
- Eleven kan reflekteret indleve sig i tekstens univers som grundlag for fortolkning

Uddybende

Inspirationstekst. Kilde: Mikkel Lassen

Æblet er blevet anvendt langt tilbage i historien og er den eneste frugt, der har et navn, som kendes fra de ældste europæiske sprog. Selve ordet æble kommer af germansk "apalja", som igen kommer af indoeuropæisk "abel". På begge de rekonstruerede sprog betyder ordet "frugten æble".

Æbler er blevet anvendt i Danmark i flere tusinde år, men førhen var de ikke så søde. De var nærmere små, sure og vilde. Gennem tiden har man forædlet de oprindelige æbler, til dem vi kender i dag. Vi har i dag over 250 æblesorter i Danmark. I gamle dage sagde man, at vorter kunne fjernes ved at gnide et overskåret, surt æble mod vorten. Herefter skulle man grave det ned. Når æblet var rådnet eller væsentlig skrumpet ind, sagde man, at det havde taget vorten med sig. En anden myte gik på, at hvis man skrællede æblet i en lang strimmel og kastede skrællen over skulderen, ville den forme forbogstavet på den, man skulle giftes med. Så overtroiske er vi dog ikke længere, men vi anvender jævnligt et ordsprog, som siger: "et æble om dagen holder lægen af vejen". Det ved vi nok, ikke er helt sandt, men vi forbinder bestemt et æble med noget sundt.

Æble dyrkning i Danmark kendes først fra middelalderen, hvor munkene på de danske klostre begyndte at dyrke og forædle æblesorter. Det fremgår af et skriftligt bevis dateret i 1180 fra Abbed Wilhelm, der indskrifter podeskiver og frø af æbler fra Frankrig på Æbelholt Kloster i Nordsjælland. Senere blev der plantet frugthaver, de såkaldte abildgårde, i hele landet.

I 1500-tallet anså man det at spise æbler for fattigmandskost. Rumpolt skriver i sin kogebog fra 1581 om tørrede æbleringe, at det mest var for den gemene mand i landsbyen, som ikke havde så meget at gøre godt med, som en stor herre. Man må derfor sætte tæring efter næring.

Æblets rolle i andre religiøse- og/eller litterære tekster og film:

- **Snehvide:** Spejlet på væggen fortæller, at snehvide er den skønneste i landet her, men da hendes onde stedmor, dronningen, hører dette, bliver hun rasende. Den onde dronning har magiske kræfter, og hun laver derfor et smukt, dejligt æble, som ser så lækkert ud, at enhver der ser det, vil sætte tænderne i det. Men æblet er forgiftet på den røde side, og den der spiser af det, vil dø øjeblikkeligt. Dronningen forklæder sig som en gammel bondekone og tilbyder æblet til Snehvide. Da snehvide ser, at bondekonen tager en bid af æblet, kan hun ikke modstå det dejlige æble. Hun tager en bid og falder død om.
- **Nordisk mytologi:** I den nordiske mytologi er æblerne gyldne og de bliver vogtet af Idun, fordi de kan give aserne udødelighed. Når guderne spiser af æblerne, bliver de unge igen og genvinder deres styrke. Idun opbevarer æblerne i et skrin, og lige meget hvor mange æbler, som guderne spiser, er der altid æbler i skrinet.
- **Wilhelm Tell:** Legenden om Wilhelm Tell går på, at Wilhelm fik én chance for at befri sin søn fra fangenskab. Han kunne befri ham ved at skyde til måls efter et æble, som var placeret på sønnens hoved.
- **Adams æbler:** I Adams Æbler spiller æblet og æbletræet en yderst vigtig rolle. Æbletræet fungerer som filmens omdrejningspunkt, og Adams vigtigste projekt bliver at bage en æblekage, når æblerne er modnet. Men dette er ikke en let sag, for træet rammes af den ene katastrofe efter den anden, og samtidig udspiller der sig en magtkamp mellem filmens karakterer. Til sidst er der kun ét æble tilbage på træet, som selvfølgelig bliver brugt til en æblekage.

Myter om æbler/æblets rolle:

1. **Et pudset æble** på katederet er en fedtegave til læreren.
2. **Isaac Newton** opdagede efter sigende tyngdekraften ved at han sad under et træ og fik et æble i hovedet. Han fandt ud af, at der måtte være en kraft, som træk i æblet, siden det ikke faldt opad. Derfor skrev han tyngdeloven.
3. **Adamsæblet:** Der går en myte om, at Adam fik dårlig samvittighed over at spise æblets fra

kundskabens træ, og derfor fik han æbleskroget galt i halsen – derfra stammer mandens adamsæble.

4. **I dag** er æblet for mange et symbol på Apples produkter. Apple skulle efter sigende være inspireret af myten om Isaac Newton, da de valgte deres navn/logo.